

زنگنه

۳۹

فصلنامه علمی - تربیتی
محله دانشکده ادبیات فارسی و زبان‌های خارجی
سال سیزدهم، شماره سی و نهم، بهار ۱۴۰۰

— آشنایی با دستورگویی ایرونی
حسین مصطفوی گرو

— بازاندیشی در اصطلاح و تقسیم «اضافه‌های مجازی»
نوید فیروزی، مجید دادرف

— تکرار مقوله‌های زبانی (در غزلیات شمس)
دکتر عباسعلی وفایی

— توانایی کودکان مبتلا به سندرم داون در درک ساختارهای نحوی ساده و مرکب
دکتر شهرلا رقیب دوست، عاطفه ملکشاهی

— چیستان، نخستین تجلی گاه تصویرهای پارادوکسی در شعر فارسی
دکتر غفار بر جسار

— «قصیده یائیه» و مشرب حکمی میرفندرسکی
دکتر حسین کلباسی اشترا

— موسیقی و خوانش اشعار رودکی
دکتر داود اسپرهم

اغلب حروف اضافه اسم‌گونه در حالت‌های دستوری مختلف صرف می‌شوند. برای مثال: «در داخل، در توی» که مفعول درونی از *xuylfy* است. بعضی از قیود نیز به عنوان حرف اضافه پسایند استفاده می‌شوند: *midæg* «در داخل»، *komkomme* «در مقابل، رویه روی» وغیره. بر خلاف حروف اضافه پسایند، حروف اضافه پیشایند اهمیت خود را از دست داده‌اند. در زیر به تعدادی از حروف اضافه پیشایند اشاره می‌شود. *aed* «با، همراه با»، *ænæ* «بدون»، *wæl* «روی»، *ael* «زیر»، *mid* «در، در داخل»، *aedtæ* «خارج، در خارج»، *fæs* «بعد از، پیش از، در پس» وغیره.

حروف ربط

به دو دسته تقسیم می‌شود: ۱- حروف ربط همپایه، ۲- حروف ربط وابسته.

۱- حروف ربط همپایه خود چند قسم دارد:

- (الف) پیوندی (ربطی) *æmæ* «و»، *dær* «تیز، همچنین». حرف ربط *æmæ* قبل از اسم مربوطه و *dær* بعد از اسم مربوطه می‌آید.
- (ب) تفکیکی: *kænæ* «با»، *ævi* «ایا»، *fændy* «ایا».
- (ج) معکوس: *fælæ* «اما».
- (د) حروف دیگر: *wædæ* «اینچنین، در این صورت» حرفی که جملات پرسشی با آن شروع می‌شوند، چرا؟ وغیره.

۲- حروف ربط وابسته:

- (الف) مکمل و متمم *wyj* «هر...پس»، *kæcy...wycy* «هر کدام...پس» وغیره.
- (ب) شرطی: *kæd...wæd* «اگر...پس»، *kuy...woed* «زمانی که...پس» وغیره.
- (ج) استدراکی: *kæd...wæddær* «اگرچه...اما»، *kuy...wæddær* «حتی اگر...اما» وغیره.
- (د) سببی: *wymæn...æmæ* «برای آن...که، به این دلیل...که»، *wyj tyxxæj...æmæ* «به این دلیل ... که، بدین سبب ... که» وغیره.
- (ه) هدف: *cæmæj* «برای اینکه»، *kuyd* «برای اینکه»، *æmæ* «برای اینکه» وغیره.

نتیجه

* مهمترین ویژگی دستوری گویش ایروونی، صرف اسم، ضمیر، قید و عدد در حالت‌های دستوری مختلف است.

fœ-mardkœnyn جزء اسمی افعال مرکب می‌تواند صفت فاعلی یا مفعولی نیز باشد
«کشتن»، fœ- mard wyn «کشته شدن».

مصدر (شکل غیرقابل صرف فعل)

از سناک زمان حال و پسوند -yn - ساخته می‌شود و با اول شخص مفرد زمان حال فعل، مطابقت دارد. kusyn «کار کردن، کار می‌کنم»، cœwyn «رفتن، می‌روم» وغیره. صرف مصدر در حالت‌های دستوری مختلف: kusyn «کار کردن»:

kusyny	مفعول درونی	kusyn	حالت فاعلی
kusynyl	مفعول بیرونی	Kusyny	حالت اضافی
kusynaw	هم‌کنش	kusynœn	حالت برایی
kusynimœ	چونی	kusynmœ	حالت بایی-ازی
		kusynæj	حالت بهای

ادات نفی

ادات نفی mœ، nœ همراه فعل می‌آید. در وجه اخباری تنها از nœ و مشتقات آن، در وجہ امری از ma و مشتقات آن، در التزامی بیشتر از ma و کمتر از nœ و در تمنایی بیشتر از nœ و کمتر از ma استفاده می‌شود.
dœ nyxas mœ zœrdœmœ nœ cœwy «از صحبت تو خوش نمی‌آید».
ma tœrs læppu! «ترس جوان»
cœmœj ma kœwa syvællon, wymœn yn mad jœ zarœg kodta «برای اینکه بجهه گریه نکند، مادر آوار خود را (لالایی) خواند».

حروف اضافه پیشایند و پسایند

تعداد حروف اضافه پیشایند و پسایند کم است: cur «زدیک، کنار»، fœrcy «در نتیجه»، «تا»، xœcccœ «با هم»، wong اما تعداد حروف اضافه اسم گونه زیاد است: sœr «سر» در معنی «روی» byn «کف، عمق»، بن «در معنی «زیر» astœw «میان، کمر» در معنی «بین»، fars «پهلو» در معنی «زدیک، کنار، پهلو» وغیره.

وجه تمنایی	وجه التزامی
اول شخص: مفرد مفرد <i>waikam</i> جمع <i>wain</i>	اول شخص: مفرد مفرد <i>wæm</i> جمع <i>won</i>
دوم شخص: مفرد مفرد <i>waikkat</i> جمع <i>waits</i>	دوم شخص: مفرد مفرد <i>wat</i> جمع <i>waj</i>
سوم شخص: مفرد مفرد <i>waikkoj</i> جمع <i>waid</i>	سوم شخص: مفرد مفرد <i>woj</i> جمع <i>wa</i>

زمان گذشته

وجه التزامی و تمنایی (صرف هر دو یکسان است)	وجه اخباری
اول شخص: مفرد مفرد <i>wyd-aikkam</i> جمع <i>wyd-ain</i>	اول شخص: مفرد مفرد <i>wyd-y-stæm</i> جمع <i>wyd-dæn</i>
دوم شخص: مفرد مفرد <i>wyd-aikkat</i> جمع <i>wyd-aïs</i>	دوم شخص: مفرد مفرد <i>wyd-y-stut</i> جمع <i>wyd-dæt</i>
سوم شخص: مفرد مفرد <i>wyd-aikkoj</i> جمع <i>wyd-aid</i>	سوم شخص: مفرد مفرد <i>wyd-y-sty</i> جمع <i>wyd-is</i>

 فعل مرکب

در ابرونی فعل مرکب از ترکیب یک اسم یا یک صفت با افعال کمکی *kœnyn* «کردن، انجام دادن»، *wyn* «بودن» و گاهی نیز *lasyn* «جلب کردن، به شوق آوردن» ساخته می‌شود. *xid* «عرق کردن»، *zag kœnyn* «پر کردن» وغیره.

افعال مرکبی که پیشوند ندارند، می‌توانند هم معنی لازم و هم معنی متعددی داشته باشند.

mæsty kœnyn «عصبانی کردن، عصبانی شدن» وغیره.

اما افعال پیشوندی یا لازم هستند یا متعددی؛ در اینگونه افعال اگر از فعل کمکی *kœnyn* «کردن، انجام دادن» استفاده شده باشد، فعل متعددی است و اگر از فعل کمکی *wyn* «بودن» استفاده شده باشد، فعل لازم است. برای مثال: *œrbamœsty kœnyn* «عصبانی کردن، خشمگین کردن» و *œrbamœsty wyn* «عصبانی شدن، خشمگین شدن».

پیشوند معمولاً قبل از اسم می‌آید ولی قبل از فعل نیز در مواردی که تکیه (ضریبه) منطقی روی اسم باشد، می‌تواند بباید. برای مثال بهجای *næ dœ ferox kodton* «من ترا فراموش نکردم» می‌توان گفت: *rox dœ næ fœkodton* «من فراموش نکردم تورا».

در افعال مرکب حروف نفی و نهی (*nœ, mœ*) می‌تواند قبل از اسم نیز بباید. *acynymœc* «این عدد تقسیم نمی‌شود».

افعال مرکب پیشوندی که از زمان حال فعل کمکی *wyn* «بودن» ساخته شده‌اند، زمان گذشت را می‌رسانند. *fœryncyn dæn* «بریض شدم».

۲- زمان گذشته:

در ایرونی بر خلاف دیگر زبان‌های زنده ایرانی، صرف افعال لازم و متعبدی در زمان گذشته با هم تفاوت دارد. صرف افعال *sælyn* «یخ زدن» و *xœryn* «خوردن» در زمان گذشته به شکل زیر است:

اول شخص جمع	<i>sald-y-stæm</i>	اول شخص مفرد	<i>sald-dæm</i>
دوم شخص جمع	<i>sald-y-stut</i>	دوم شخص مفرد	<i>sald-dæ</i>
سوم شخص جمع	<i>sald-y-sty</i>	سوم شخص مفرد	<i>sald-is</i>

xœryn فعل

اول شخص جمع	<i>xord-d-am</i>	اول شخص مفرد	<i>xord-d-on</i>
دوم شخص جمع	<i>xord-d-at</i>	دوم شخص مفرد	<i>xrd-d-aj</i>
سوم شخص جمع	<i>xord-d-oj</i>	سوم شخص مفرد	<i>xord-d-a</i>

مضاعف شدن (تکرار) *d* بعد از واکه‌گونه‌های *r,l,m,n,j,w* صورت می‌گیرد و هر گاه *d* بعد از قرار گیرد، این اتفاق نمی‌افتد.

۳- زمان آینده:

از ستاک فعل در زمان حال و پیوستن *æn* و *yn* و نیز پایانه افعال کمکی در زمان حال به دست می‌آید.

صرف فعل *fœrsyn* «پرسیدن»

اول شخص جمع	<i>fœrs-æy-stæm</i>	اول شخص مفرد	<i>fœrs-æn</i>
دوم شخص جمع	<i>fœrs-æy-stut</i>	دوم شخص مفرد	<i>fœrs-æn-æ</i>
سوم شخص جمع	<i>fœrs-æy-sty</i>	سوم شخص مفرد	<i>fœrs-æn-i(-is)</i>

صرف فعل کمکی *wyn* «بودن»:**زمان حال**

وجه امری	وجه اخباری
دوم شخص: مفرد <i>iu</i> جمع <i>went</i>	اول شخص: مفرد <i>æn</i> جمع دوم شخص: مفرد <i>æ</i> جمع سوم شخص: مفرد <i>i</i> جمع
سوم شخص: مفرد <i>æwæd</i> جمع	sty

- پیشوندهای -cœ و -fœ در حالت بهای (مفعول‌الیه) کاربرد ندارند.
- ۲- پیشوندهای نازابا: (الف) پیشوند -œm-: این پیشوند در ابتداء معنی «هم» داشته است ولی امروزه گسترش معنایی یافته است. œm-bœlyn «همدیگر را دیدن» و غیره.
- (ب) پیشوند -œv-: قبل از صامتهای بی‌واک): œv-disyn «تشان دادن»، œv-gœrdyn «بریدن»، و غیره.
- (ج) پیشوند fœl-: fœlgæsyn «نگاه کردن، نگریستن» و غیره.
- (د) پیشوند (if-) if-: iv-: iv-œwyjyn «عبور کردن»، دیده می‌شود.
- (و) پیشوند -œ-: rœ-: tigyn «هل دادن، تکان دادن»، rœ-dijyn «اشتباه کردن» و غیره.
- (ز) پیشوند ū-: ū-lœfyn «آرام کردن»، ū-romyn «نفس کشیدن» و غیره.

پایانه‌های شخصی افعال

پایانه فعل در دو شمار، سه شخص، سه زمان و چهار وجه تغییر می‌یابد.

۱- زمان حال:

الف) وجه اخباری

اوی-م-	اول شخص مفرد y-n-
اوی-ت-	دوم شخص مفرد y-s-
اوی-ن-	سوم شخص مفرد y-ne-

ب) وجه امری

اوی-ت-	دوم شخص مفرد
اوی-ت-	سوم شخص مفرد ad-

ج) وجه التزامی

اوی-م-	اول شخص مفرد on-
اوی-ت-	دوم شخص مفرد aj-
اوی-ن-	سوم شخص مفرد a-

د) وجه تمثیلی

اوی-کام-	اول شخص مفرد in-
اوی-کات-	دوم شخص مفرد is-
اوی-کو-	سوم شخص مفرد id-

در افعال زیر *n* افتاده است. *bazzyn* «به درد خوردن»، *sætlyn* «شکستن»، *sætten* «ستن».

۵- سناک‌های آغازی: *xwyssyn* «خوابیدن»، *teefsyn* «احساس گرمای زیاد کردن»، *dymsyn* «متورم شدن، باد شدن».

۶- سناک‌هایی که *z* دارند. *a-majyn* «ساختن، تراش دادن»، *zajyn* «به دنیا آوردن، به دنیا آمدن» و غیره.

افعال بی قاعده

افمال بی قاعده در ایرونی عبارتند از: **st-yn** «یستادن»، صفت مفعولی **ss-yn** **stad** «تاشیدن، تیز کردن»، صفت مفعولی **ssad** «دادن»، صفت مفعولی ایرونی **jæværd** «تاشیدن، تیز کردن»، صفت مفعولی **dættn**

بیشوند های فعلی

به دو دسته تقسیم می‌شوند: ۱- پیشوندهای فعلی زایا، ۲- پیشوندهای فعلی نازایا پیشوندهای فعلی زایا همان پیشوندهای اصلی و یویا هستند و پیشوندهای نازایا همان

پیشوندهای تاریخی هستند که در اصطلاحات دیده شده‌اند و امروزه بویا نیستند.
 ۱- پیشوندهای فعلی زایا: پیشوندهای a -ny , -fæ. -cæ-, erba-, ær-, ba-, a (بندرت) s (y) جزو پیشوندهای زایا هستند. این پیشوندها مشخص کننده نمود فعل و نشان دهنده جهت حکت در حالت بهاء، (مفهوم الله) است.

ناظر در داخل قرار داد	ناظر در خارج قرار داد	داخیل شد	a-cyd ra-cyd
ناظر در داخل قرار داد	ناظر در خارج قرار داد	داخیل شد	ba-cyd ærba-cyd
ناظر در داخل قرار داد	ناظر در خارج قرار داد	فرود آمد	ær-cyd ny-ccyd
ناظر در داخل قرار داد	ناظر در خارج قرار داد	فرود آمد	ær-cyd ny-ccyd

۵- قید علت و سبب: cæmœn «چرا، به چه دلیل»، wymœm «بنابراین، بدین منظور»، fydænœn «عمدأ، از روی قصد» وغیره.
 در ایرونی معمولاً از قید شمار جمع نیز می‌سازند. kuyddœ «چطور»، kuyd-kuydtœ «چطور» در ایرونی معمولاً از قید شمار جمع نیز می‌سازند. aftœ-aftœtœ syn bakodta «آن گونه»، cœrut? «حالات چطور است؟»، aftœ-aftœtœ «آن گونه»، aftœtœ syn bakodta «آن گونه»، که او با آنها رفتار کرد» وغیره.

فعل

افعال در این گویش سه زمان حال، گذشته و آینده دارند.
 ستاک‌های فعل در زمان حال: ۱- ستاک‌هایی که مصوت کوتاه (ضعیف) دارند.
 (الف) آنهایی که در ریشه، مصوت ضعیف a دارند. kærdyn «بریدن»، cæryn «زندگی کردن» وغیره.
 (ب) آنهایی که در ریشه، مصوت ة دارند. c'yrn «مکیدن»، mysyn «به‌حاطر آوردن، به یادآوردن» وغیره.
 ۲- ستاک‌هایی که مصوت بلند (قوی) دارند.
 (الف) ستاک‌هایی که مصوت بلند تاریخی خود را حفظ کرده‌اند. a-razyn «تجهیز کردن، آماده کردن» وغیره.
 (ب) شکل سبی فعل با مصوت a که از افعال با مصوت ə ساخته شده است.
 . sazyn «جکیدن، جکاندن» از tæsyn «خلاندن، فرو کردن» از
 (ج) ستاک‌هایی که مصوت ئ دارند. wizyn «جمع کردن، گردآوردن»، rizyn «لرزیدن» وغیره.
 (د) ستاک‌هایی که مصوت u آنها بعد از حلقوی‌ها و لبی‌ها آمده است. quyzyn «پاورچین پاورچین نزدیک شدن» i-guryn «بهدنا آمدن، رویدن» وغیره.
 ۳- ستاک‌های مضاعف در زمان حال؛ این ستاک‌ها فقط در دو فعل دیده می‌شود.
 . st-yn «دادن» و st-yn «یستاند».
 ۴- ستاک‌هایی که صامت‌های خیشومی دارند.
 (الف) صامت‌های -n-، -nō، -nill- wynyn، cœlxœnyn، kœnyn «خریدن»، «انجام دادن، کردن».
 (ب) با n می‌باوند. tynayn، kœshidn، kœshidn، کش دادن» وغیره.

cal-wal^{em} «هر قدر - همان قدر»، calgaj-walgaj «صادامی که - بنا براین»، cas-was «کدام-این چنین»، cas-was «چه، کدام (اندازه)» وغیره. این ضمایر هنگامی که مستقل (بدون اسم) به کار می‌روند همانند اسمی معمولی صرف می‌شوند.

قید

در گویش ایرونی بسیاری از صفات می‌توانند نقش قید داشته باشند. xorz «خوب» (صفت، قید)، bærzond «بلند» (صفت، قید)، darğ «دراز، طویل» (صفت، قید) (حسین مصطفوی گرو، ۱۳۷۴: ۲۰۹) وغیره.

اسمی زیر در بعضی از حالات دستوری می‌تواند نقش قید داشته باشد (بیشتر از همه در حالت بایی-ازی، بهای، مفعول درونی و بیرونی).

- حالت بایی-ازی sermæ «روی، به بالا، بالای»، bynmæ «به پایین، پایین»
- farsmæ «به سمت»، fæstægmæ «عقب»، ræstægmæ «موقتاً» وغیره.
- حالت بهای: bynæ: «مشترکاً، از» ز پایین، در پایین، در از سایر افعال: «در شب»، izæræj «در عصر»، bonæj «در روز».
- حالت مفعول درونی: rajsomy «در صبح»، alyfærsty «از همه طرف»، axsævi «امشب» وغیره.
- حالت همکنش: lægaw «مردانه»، fataw «چون تیر»، wadaw «سریع»، ragonaw: «کما فی السابق» وغیره.
- حالت مفعولی بیرونی: afojnadyl «به موقع»، ræstyl «برای حقیقت» وغیره.

انواع قید

- ۱- قید مکان: kæm «کجا؟»، am «اینجا»، wym «آنجا» وغیره.
- ۲- قید زمان: kæd «کی؟ چه وقت؟»، makæd (با وجه امری فعل) nikwy, nikæd «تا چه زمانی» هیچ وقت، از چه زمانی، kwyd «چطور، چگونه»، kædmæj «کما» وغیره.
- ۳- قید کیفیت: aftæmæj, aftæ «بدین ترتیب، این گونه»، cyma, cymæ «گویا»،
- ۴- قید کمیت: ittæg «خیلی»، aegær «بیش از اندازه»، c'üs «کم»، c'æggæd «کافی»، aeppyndæt «اصل» وغیره.

ضمیرهای مختلفی از جمله cal «چند»، cywawer «کدام»، cas «چه اندازه»، cyxuyzon «چه رنگی، چه وضعیتی» ساخته می‌شود.

ضمایر مبهم: از ضمایر موصولی پرسشی ā «چه کسی»، cy «چه چیزی»، kacy «کدام» و افزودن is به اول ضمایر فوق و یا افزودن -dær به آخر آنها ساخته می‌شوند. کسی isči «کسی»، isty «چیزی»، یک کدام iskœcy، ĉidær «کسی»، cydær «چیزی»، یک کدام kœcydær.

ضمایر هنگام صرف در شمار مفرد و جمع افزونه -dær می‌گیرند و البته در شمار مفرد در آخر می‌اید و در شمار جمع بین افزونه -tæ می‌گیرند و البته در جمع ēidær (مفرد) cydærtæ، ĉidærtæ.

ضمیر kœcydær همانند یک اسم معمولی صرف می‌شود. افزودن یسوند -iddær به ضمیر مبهم معانی «هرچیزی که» و «هر کسی که» به ضمیر می‌دهد: cidæriddær «هر کسی که»، caldæriddær «هرچیزی که»، cydæriddær casdæriddær «هر چند که» و غیره. تمام ضمایر یادشده همانند اسم صرف می‌شوند.

ضمایر متقمی بر دو نوع هستند: (الف) ضمایر اسمی، (ب) ضمایر صفتی.
الف) ضمایر اسمی: alici «هر» (راجع به انسان)، alcy «هر» (راجع به اشیاء)، alkœcy «هر» (به عنوان صفت هم می‌تواند به کار رود).

ب) ضمایر صفتی: aly «هر» (تمام، همه، هر)، æppæt «همه، هر» (این ضمیر متقمی می‌تواند هم اسمی و هم صفتی باشد. در صورتی که اسمی باشد، صرف می‌شود و اگر صفتی باشد، صرف نخواهد شد). ضمایر ægas و se'gas به همراه ضمایر فاعلی کوتاه به صورت زیر می‌آیند:
ما همه ne'gas، شما همه we'gas، آنها همه se'gas، ما همه ne'ppæt، شما همه we'ppæt، آنها همه se'ppæt. این ضمایر همانند اسم معمولی صرف می‌شوند.

ضمایر نفی: با افزودن ادات ni و ma به آغاز ضمایر موصولی پرسشی ساخته می‌شود.
mači، niči «هیچ کس»، macy، nicy «هیچ چیز»، makœcy، nikœcy «هیچ کدام».
ضمایری که با ییشوند -ma- آمده‌اند تنها در افعال امری و التزامی دیده می‌شوند.
ضمایر جفتی: به عنوان کلمات ربط به صورت جفتی (زوجی) استفاده می‌شوند.

«مال ما» maxon	«مال من» mænon
«مال شما» symaxon	«مال تو» dæwwon
«مال آنها» wydonon	«مال او» wyjon

- ضمایر ملکی انعکاسی اسمی: از افزودن پسوند -on- به ضمیر ملکی انعکاسی به دست می آید.

«مال شخصی ما» næxion	«مال شخصی من» mæexion
«مال شخصی شما» wæxion	«مال شخصی تو» dæexion
«مال شخصی آنها» sæxion	«مال شخصی او» jæexion

ضمایر ملکی اسمی و انعکاسی اسمی در نقش اسم به کار می روند و همانند اسم در حالت‌های دستوری صرف می شوند.

ضمایر اشاره: ضمایر اشاره a,aj «این»، wyj «آن»، adon «اینها» و wydon «آنها» نیز در حالت‌های دستوری صرف می شوند. صرف ضمیر a,aj در حالت‌های دستوری به گونه زیر است:

جمع	مفرد		جمع	مفرد	
adony	am	مفهول درونی	adon	a,aj	حالت فاعلی
adonyl	awyl	مفهول بیرونی	adony	aj	حالت اضافی
adonaw	ajaw	هم‌کنش	adonæn	amæn	حالت برایی
adonimæ	aimæ	چونی	adonmæ	amæ	حالت بایی-ازی
			Adonæj	Amæj	حالت بهای

هرگاه ضمایر اشاره در نقش صفت اشاره بیانند در این صورت با ادات cy تقویت می شوند. مانند: acy «این»، wycy «آن».

ضمایر موصولی پرسشی: دو ضمیر آن «چه کسی» و cy «چه چیزی» مربوط به این گروه از ضمایر می باشند. علاوه بر این دو، می توان به kæcy «کدام» نیز اشاره کرد. این ضمیر اگر همراه موصوف نباشد، همانند اسم مختوم به مصوت در حالت‌های دستوری صرف می شود. از ستاک -kæc و پسوند -on- ضمیر? kæcon «از کجا؟، اهل کجا؟» ساخته می شود. از cy نیز

Kæræsijy kæræsiwyl	مفعول درونی مفعول بیرونی	kæræsi kæræsijy	حالت فاعلی حالت اضافی
Kæræsijaw kæræsijmœ	هم‌کنش چونی	kæræsijæn kæræsimœ kæræsijœj	حالت برایی حالت بایی-ازی حالت بهای

ضمایر ملکی پنج نوع هستند: کامل، کوتاه، انعکاسی، اسمی کامل و اسمی انعکاسی-ضمایر ملکی کامل با ضمایر فاعلی کامل در حالت اضافی یکسان است.

«مال ما» max	اول شخص جمع	«مال من» mæn	اول شخص مفرد
«مال شما» symax	دوم شخص جمع	«مال تو» dæw	دوم شخص مفرد
«مال آنها» wydon	سوم شخص جمع	«مال او» wyj	سوم شخص مفرد

باید یادآوری کرد که شکل dæw, mæn تنها در نقش استنادی آمده است و در نقش وصفی az شکل کوتاه آنها استفاده می‌شود. برای مثال به جای mæn činyg «کتاب من» az mæ činyg استفاده می‌شود.

- ضمایر ملکی کوتاه: با شکل ضمایر فاعلی کوتاه در حالت اضافی یکسان است.

«مال من» næ	«مال ما» mæ
«مال شما» wæ	«مال تو» dæw
«مال آنها» sæ	«مال او» jæ

این ضمایر بر خلاف ضمایر متصل مستقیماً قبل از واژه مربوطه می‌آیند و در واقع پیش‌حسب هستند.

mæ bolat kærdæn «فیچی فولادین من».

- ضمایر ملکی انعکاسی: با شکل ضمایر فاعلی مشخص در حالت اضافی یکسان است.

«آن شخصی ما» næxi	«آن شخصی من» mæxi
«آن شخصی شما» wæxi	«آن شخصی تو» dæxi
«آن شخصی آنها» sæxi	«آن شخصی او» jæxi

- ضمایر اسمی کامل: از افزودن پسوند -on به ضمیر ملکی کامل به دست می‌آید.

syl	wydonyl	wyl	symaxyl	nyl	maxyl	مفعول بیرونی
-	wydonaw	-	symaxaw	-	Maxaw	هم کنش
semæ	wydonimæ	wemæ	symaximæ	nemæ	Maximæ	چونی

ضایر فاعلی مشخص یا انعکاسی شخصی از پیوستن ضمیر انعکاسی «خود» در حالت فاعلی و xi در حالت‌های دیگر به ضمیر فاعلی کوتاه در حالت اضافی ساخته می‌شود. صرف ضمیر اول شخص مفرد mæxædæg «من خودم» به ترتیب زیر است:

mæxemi	مفعول درونی	mæxædæg	حالت فاعلی
mæxiwyl	مفعول بیرونی	mæxi	حالت اضافی
mæxijaw	هم کنش	mæxicæm	حالت برایی
mæxiimæ	چونی	mæximæ	حالت بانی‌ازی
		Mæxicæj	حالت بهای (مفعول‌الیه)

ضایر فاعلی مشخص زمانی که عملی بدون دخالت شخص ثالثی صورت گیرد، می‌تواند همراه اسم، ضمیر یا به تنهایی بیاید.
در شمار جمع این ضایر، پسوند -æg می‌افتد. wæxuydtæ «شما خودتان».
ضمایر انعکاسی خود بر دو نوع دارد: ضمایر انعکاسی شخصی، ضمایر انعکاسی دوچانه.
ضمایر انعکاسی شخصی از شکل کوتاه ضمایر فاعلی به کمک xi- ساخته شده و با شکل اضافی ضمایر فاعلی مشخص یکسان است.

جمع		مفرد	
Næxi	اول شخص	mæxi	اول شخص
wæxi	دوم شخص	dæxi	دوم شخص
sæxi	سوم شخص	jæxi	سوم شخص

از ضمایر انعکاسی دوچانه kæræsi «یکدیگر» شکل‌های غیرعادی شمار جمع نیز ساخته می‌شود. مانند: kæræziimæty «بایکدیگر». صرف این ضمیر در حالت‌های مختلف به شکل زیر است:

ضمیر

ضمایر ایروونی چند گونه‌اند: فاعلی (شخصی)، انعکاسی، ملکی، اشاره، موصولی پرسشی، مبهم، متضمنی، نفی، جفتی.

ضمایر فاعلی خود سه نوع هستند: کوتاه، کامل، فاعلی مشخص یا انعکاسی شخصی.

ضمایر فاعلی و صرف آنها در حالت‌های دستوری مختلف در جدول زیر آمده است.

مفرد						حالت دستوری
سوم شخص		دوم شخص		اول شخص		
کوتاه	کامل	کوتاه	کامل	کوتاه	کامل	
-	W ^j i	-	dy	-	æz	فاعلی
J ^x	Wyj	dæ	dæw	M ^x	mæn	اضافی
jyn	Wymæn	dyn	dæwæn	Myn	mænæn	برایی
jæm	Wymæ	dæm	dæwmæ	Mæm	mæNmæ	بایی‌سازی
əy	Wymæj	dæ	dæwæj	M ^x	mæNæj	به ایی
əy	Womi	dæ	-	M ^x	-	مفهول درونی
jyl	Wuyl	dyl	dæwyl	myl	mænyl	مفهول بیرونی
-	Wyjaw	-	dæwaw	-	mæNaw	هم‌کنش
jemæ	Wyimæ	demæ	dæwimæ	Memæ	mæNmimæ	چونی

جمع						حالت دستوری
سوم شخص		دوم شخص		اول شخص		
کوتاه	کامل	کوتاه	کامل	کوتاه	کامل	
-	wydon	-	symax	-	max	فاعلی
sæ	wydon	wæ	symax	næ	max	اضافی
syn	wydonæn	wyn	symaxæn	nyn	Maxæn	برایی
siem	wydonmæ	w:em	symaxmæ	næm	Maxmæ	بایی‌سازی
sæ/ʒi	wydonæj	wæ	symaxæj	næ	Maxæj	به ایی
sæ/ʒi	wonæmi	wæ	-	næ	-	مفهول درونی

۱- اعداد اصلی: *jw* «یک»، *dywwæc* «دو»، *ærtoæ* «سه»، *cyppar* «چهار»، *dæs* «پنج»، *æxscæz* «شصت»، *avd* «هفت»، *ast* «هشت»، *farast* «هده». اعداد ۱۱ تا ۱۹ از ترکیب اعداد ۱ تا ۹ با *dæs* ساخته می‌شود.

cypærðæs «یازده»، *dywwadæs* «دوازده»، *ærtynðæs* «سیزده»، *fyndæs* «چهارده»، *ævddæs* «پانزده»، *æxscerdæs* «شانزده»، *ætstæs* «هفده»، *nudæs* «نوزده»، *ssæz* «بیست»، *min* «هزار»، *miny* «میلیون»، *miljon* «میلیون». در گویش ایرانی زمانی که اعداد اصلی نقش اسم دارند، صرف می‌شوند. صرف عدد «یک»:

<i>iwy</i>	مفعول درونی	<i>Iw</i>	حالت فاعلی
<i>Iwyl</i>	مفعول بیرونی	<i>Iwy</i>	حالت اضافی
<i>iwaw</i>	هم‌کنش	<i>Iwæn</i>	حالت برایی
<i>iwimæ</i>	چونی	<i>Iwmæ</i>	حالت پایی‌ازی
		<i>Iwej</i>	حالت بهایی (مفعول‌الیه)

۲- اعداد ترتیبی: اعداد ترتیبی در ایرانی از اعداد اصلی به کمک پسوند *-æm* ساخته می‌شود (با استثنای سه عدد اول که به کمک پسوند *-ag* ساخته می‌شوند). ایرانی *fycag* (fon³+ *-æm*) *fenaæm* «سوم، سومین» *ærtlykkag* «دومین»، *dykkag* (avd-am) «پنجم»، *ævdæm* «هفتم» و غیره.

۳- اعداد توزیعی: از اعداد اصلی به کمک پسوند *-gæj* ساخته می‌شود.

«یکی یکی»، *dygaj* «دودو» و غیره.

۴- اعداد کسری: از اعداد ترتیبی و واژه *xaj* «قامت، تقسیم» ساخته می‌شود.

زمانی که اعداد همراه اسم می‌ایند در این صورت تنها اسم در ۹ حالت دستوری صرف می‌شود و عدد تغییری نمی‌کند. *dæs bonej*, *dæs bonmæ*, *dæs bonæn* و غیره.

حالات و درجات صفت

در ایروونی علاوه بر صفت از بعضی از اسمی نیز می‌توان صفت برتر یا برترین ساخت. *laeg* «مرد» - *laegdær* «مردتر». صفات کیفی دارای سه درجه و یک شکل به نام شدت یا تأکید هستند.

صفت مطلق: این صفت قبل از اسم می‌آید و در ۹ حالت دستوری تغییری نمی‌کند.

حالت فاعلی *xorž laežy* «انسان خوب»، حالت اضافی *xorž lædær* «از انسان خوب» و غیره. صفت برتر: معمولاً از صفت مطلق به کمک پسوند *dær*- ساخته می‌شود. *sawdeer-saw* «سادتر»، *syrxdær-syrx* «سرخ‌تر».

صفت برتر بعضی از صفات مطلق به گونه خاصی ساخته می‌شود. *xorž* «خوب» *xuyzdeer* «بهتر».

دو واژه *xistær* «بزرگ‌تر، مهتر» و *kæstær* «کوچک‌تر، کمتر» خود صفت برتر هستند و صفت مطلق ندارند.

صفت برترین به چند روش ساخته می‌شود:

(الف) با تکرار نشانه صفت برتر (*dær-*) مانند: *sawdærder* «سیاه‌ترین».

(ب) آوردن ضمیر *æppøat* «همه» در حالت اضافی، قید *tekkae* و نیز *iwyl* و غیره به همراه صفت مطلق.

æppøaty fæstag «بلندترین، برترین»؛ *iwyl ævzaer* «عقب‌مانده‌ترین» و غیره.

(ج) افزودن پایانه‌های حالت‌های دستوری به صفت مطلق یا صفت برتر (به حصوص حالت اضافی) و آوردن آن به همراه صفت برتر در حالت فاعلی. *tyxžynej tyxžyndær* «قوی‌تر قوی، قوی‌ترین».

شدت و تأکید: با افزودن قیدهای *tyng* «خیلی»، *fyr* «بیش‌ازاندازه»، *xærz* «کاملاً تمام‌آ» و *fyr* «کاملاً تمام‌آ» به صفت ساخته می‌شود. *xorž tyng* «خیلی خوب»، *fyr snavd* «بیش‌ازاندازه جاق».

افزون بر قدهای یادشده از تکرار سناک صفت کیفی و افزودن پسوند *-id*- نیز ساخته می‌شود. *syrx-syrxið* «سرخ سرخ»، *urs-ursid* «سفید سفید».

عدد

به چهار گروه اصلی تقسیم می‌شود: ۱- اعداد اصلی، ۲- اعداد ترتیبی، ۳- اعداد توزیعی، ۴- اعداد کسری.

- ۳- حالت برایی (dative): پایانه αen - در این گویش دیده می‌شود. $k'ux\text{-}\alpha\text{en}$ «برای دست».
- ۴- حالت بایی-ازی یا ابزاری-ازی (instrumental-ablative): پایانه αej - مشخصه این حالت دستوری است. $k'ux\text{-}\alpha\text{ej}$ «با دست، از دست».
- ۵- حالت بهای یا مفعول‌الیه (allative): واصلی می‌لر آن را معادل حالت دری یا مفعول‌علیه می‌داند. در این حالت اسم در شمار مفرد پایانه -mæ - و در شمار جمع پایانه -em - می‌گیرد. این حالت علاوه بر معنای «به سوی، به سمت» معنی «نزد چیزی بودن» را نیز با خود دارد. $k'ux\text{-mæ}$ «به سوی دست، به سمت دست، در دست».
- ۶- مفعول درونی یا مفعول‌فیه (ilative): از لحاظ شکل با حالت اضافی (genitive) مطابقت دارد. $k'ux\text{-y}$ «تُوی دست، در دست».
- ۷- مفعول بیرونی یا مفعول‌علیه (elative): واصلی می‌لر این حالت را -alesviss می‌دانند پایانه اسم در این حالت -a - و -wyl - است. $k'ux\text{-y}\text{-wyl}$ «بر دست، روی دست».
- ۸- حالت هم‌کنش (comitative). از مشخصه‌های این حالت پایانه -imæ - است. $k'ux\text{-imæ}$ «با دست».
- مفعول چونی (essive): آقای دکتر ابوالقاسمی این حالت را حال معرفی کرده است (ابوالقاسمی ۱۳۴۸، ۱۲۱). اسامی در این حالت پایانه -aw - می‌گیرند. واژه‌هایی که در این حالت قرار می‌گیرند، از نظر دستوری می‌توانند در مقوله قید نیز بیانند. $k'ux\text{-aw}$ «جون دست، همچون دست».

حرف تعریف

حرف تعریف معرفه در ایروانی وجود ندارد و عدد iw «یک» نقش حرف تعریف نکرده را ایفا می‌نماید.

$\text{temæ myn iu ürs werykk ærxæss}$ «و تو برایم یک بره بیاور»

صفت

در ایروانی صفت و اسم از هم محلاً نیستند و تاکه صفت می‌تواند علاوه بر معنای اسم نقش اسم را هم داشته باشد. syrx «سرخ، سرخی، باد سرخ، حمره (بیماری)»، syzgærin «طلایی، طلا».

færænktoe–færank «دستها»؛ cærvtæ–carv «چربی‌ها، روغن‌ها»؛ œrmittæ–arm «بوزبالگ‌ها».

۴- در اسمی دو یا چند هجایی مختوم به *œg* – هنگام افزودن نشانه جمع، *a* افتاده و با تبدیل *g* به *y*, *ž* به آن اضافه می‌شود؛ fysžytæ–fysseg «توبیست‌گان».

۵- در اسمی دو یا چند هجایی مختوم به *yg* – هنگام افزودن نشانه جمع *y* و *u* می‌افتد؛ næmguytæ–næmyg «غلات».

۶- بعضی از اسمی که به *œg*, *-ug*, *-ygg*, *-ygt* ختم می‌شوند، نه تنها مصوت ستاک خود را از دست نمداده‌اند بلکه مصوت *y* به آن افزوده می‌شود. *œrnæžytæ–œrnæg* «وحشی‌ها».

۷- اسمی که در هجای آخر ستاک خود مصوت قوی (بلند) *a* و *o* دارند، هنگام جمع بستن، این مصوت به مصوت ضعیف (کوتاه) تبدیل می‌شود. *qæstytæ–qast* «بازی‌ها».

اگر ستاک به واکه‌گون (sonant) *w*, *j*, *m*, *n*, *l*, *r* نکرار می‌شود. *œgdæwtæ–œgdaw* «سنن»؛ *œmbæltæ–œmbal* «رفقا».

اسمی دو یا چند هجایی که به مصوت ختم نمی‌شوند (به استثنای «جوانه‌ها») در هنگام جمع، مصوت قوی *a* و *o* به مصوت ضعیف *æ* بدل می‌شود اما در اسمی تک هجایی شکل‌های گوناگونی دیده می‌شود. *qwægtæ–qwag* «نواقص» در کنار *segtæ–sag* «گوزن‌ها».

صرف اسم در حالت‌های دستوری

برخلاف دیگر زبان‌های ایرانی جدید که پایانه صرفی خود را از دست نمداده‌اند و صرف نمی‌شوند، گویش ایروونی از عناصر باستانی زبان آسی، سیستم صرفی با پایانه صرفی جدیدی را به دست آورده است که از لحظات شکل به صرف زبان‌های پیوندی چون ترکی، فینو-ویغوری و بعضی از زبان‌های قفقازی نزدیک است. اسم در گویش ایروونی در ۹ حالت دستوری صرف می‌شود:

۱- حالت فاعلی (nominative): در گویش ایروونی شمار مفرد هیچ‌گونه پایانه‌ای نداشته و با ستاک یکی است. *k'ux* «دست».

در شمار جمع پایانه *-ux* – به نشانه جمع اضافه می‌شود *k'ux-t-æ* «دست‌ها».

۲- حالت اضافی یا اضافه ملکی (genitive): پایانه صرفی *y* از مشخصات این حالت دستوری است. *k'ux-y* «آن دست».

صامت‌ها: با اختصار نیم‌صوت‌ها از بیست و هشت صامت تشکیل شده است. هجده تای آن انسدادی است که از این میان p, t, c, k, b, d, z, ſ، سی‌واک، واکدار و لایه‌ای و سایشی هستند. از این میان l, w, f, v, ſ، سی‌واک، واکدار و لایه‌ای هستند. از این میان ſ، ſی‌واک، لایه‌ای و سایشی v، ſی‌واک به دیگر زبان‌های هند و اروپایی بوده و تنها ſ، حالتی بین صفيری (ſ, ſی) و سایشی کامی (š, ſی) دارد. ſی‌واک ملازمی بوده و دخیل از ترکی است. ſ در ایرونی بیش‌کامی است.

صرف

اجزاء کلام در ایرونی عبارتند از: اسم، صفت، عدد، ضمیر، حرف اضافه پسایند، قید، فعل، حرف اذناه، حرف ربط، ادات، اصوات.

اسم

اسم در ایرونی شمار مفرد و جمع دارد. شمار مفرد همواره بعد از افتادن یا بانه صرفی به شکل ستاک نشان داده می‌شود. مانند: *fyd* «پدر».

شمار جمع اسامی

با افزودن -tæ - در حالت فاعلی و یا -t - در سایر حالت‌های دستوری به ستاک و نیز با افزودن مصوت y ساخته می‌شود. قواعد جمع بستن به صورت زیر می‌باشد:

۱- اسامی که ستاک آنها به مصوت ختم می‌شوند، مستقیماً با افزودن -tæ - در حالت

فاعلی جمع بسته می‌شوند. *xo- xoto - cœxœrate - cœxœra* «چغدرها»، *xo- xoto - bœstætæ - bœstyta* «خواهران».

به استثنای ستاک‌های مختوم به -tæ - که به گونه دیگر نیز جمع بسته می‌شوند. *bœstætæ - bœstyta* «کشورها» و

۲- ستاک‌های مختوم به مصوت و صامت (به استثنای -ag, -ug, -yg, -ig, -ræg, -rætæ) مستقیماً با افزودن نشانه، جمع بسته می‌شوند. *birægtæ - biræg - birægtæ - biræg* «گرگها»؛ *durtæ - dur* «ستگها»؛ *cœlxytæ - calx* «جرخ‌ها»؛ *tersytæ - ars* «خرسها»؛

۳- غالباً در ستاک‌های مختوم به گروه صامت‌ها (به استثنای گروه صامت‌های -rd, -rg, -ræg, -rætæ, -xs, -næ, -ng, -nk, -nd, -rt, -rz, -rs, -rv, -lm, -rm, -læg, -rætæ) افزونه y قبل از نشانه جمع می‌آید؛ مانند: *cœlxytæ - calx* «جرخ‌ها»؛ *tersytæ - ars* «خرسها»؛ *wurgtæ - wyræg* «نیکوهای سوم»؛ *ælgæ - alæg* «کلیه‌ها»؛ *mcergtæ - marg*

غایقیا اسکندریا شام		غایقیا ایزراخیل		غایقیا اسکندریا شام		غایقیا ایزراخیل		غایقیا اسکندریا شام		غایقیا ایزراخیل		غایقیا اسکندریا شام		غایقیا ایزراخیل	
یا	ی	ش	ش	پ	پ	پ	پ	ی	ی	ی	ی	آذ	ا	ا	ا
	ی	ش	ش	پ	پ	پ	پ	ی	ی	ی	ی	آذ	æ	æ	æ
	ی	ش	ش	پ	پ	پ	پ	ی	ی	ی	ی	آذ	ب	ب	ب
	ی	ش	ش	پ	پ	پ	پ	ی	ی	ی	ی	آذ	و	و	و
	ی	ش	ش	پ	پ	پ	پ	ی	ی	ی	ی	آذ	ه	ه	ه
	ی	ش	ش	پ	پ	پ	پ	ی	ی	ی	ی	آذ	گ	گ	گ
	ی	ش	ش	پ	پ	پ	پ	ی	ی	ی	ی	آذ	ر	ر	ر
	ی	ش	ش	پ	پ	پ	پ	ی	ی	ی	ی	آذ	ج	ج	ج
	ی	ش	ش	پ	پ	پ	پ	ی	ی	ی	ی	آذ	گ	گ	گ
	ی	ش	ش	پ	پ	پ	پ	ی	ی	ی	ی	آذ	ر	ر	ر
	ی	ش	ش	پ	پ	پ	پ	ی	ی	ی	ی	آذ	ج	ج	ج
	ی	ش	ش	پ	پ	پ	پ	ی	ی	ی	ی	آذ	د	د	د
	ی	ش	ش	پ	پ	پ	پ	ی	ی	ی	ی	آذ	آ	آ	آ

هشت حرف ſ, t, b, v, є, ю, я, yo, ya, yu تنها در واژه‌های دخیل روسی و اسامی خاص به کار می‌روند.

سی و پنج حرف باقی مانده در واقع سی و شش واج را نشان می‌دهند. حرف *w* هم مصوت بسته پسین و هم نیم مصوت دولی پس زبانی است. حرف *k'*, *t'*, *p'*, *c'*, *č'* انسدادی چاکنایی و

Y. M. (S. S.)

مقدمه

گویش ایروانی به همراه گویش دیغوری دو گویش اصلی زبان آسی (استی) را تشکیل می‌دهند که خود جزو گروه زبان‌های ایرانی شرقی محظوظ می‌شود. گویش ایروانی در واقع زبان ادبی آسی‌ها است و مشتمل از چند گویش است. به نظر آسی‌شناس معروف پرفسور عیايف، این گویش خود از گویش ایروانی، توالی (Tuali)، جاوی (Jawi) و کسانی (Kesani) تشکیل شده است (عیايف، ۱۹۸۱: ۱۳). گویشوران ایروانی از سایر گویشوران بیشترند (ایايف، ۱۹۴۹: ۴۹۶)، گویشوران ایروانی بالغ بر چهارصد هزار نفر می‌باشد در حالی که تعداد گویشوران دیغوری نزدیک به یکصد هزار نفر است. واسیلی میلر (V. Miller) در کتاب خود تحت عنوان «زبان آسی» از گویش ایروانی به عنوان گویش شرقی و از دیغوری به گویش غربی یاد می‌کند (میلر، ۱۹۶۲: ۱۵). ایروانی‌ها در شمال کوههای قفقاز در جمهوری خودمختار استیای شمالی داخل در فدراسیون روسیه، در جنوب کوههای قفقاز در استان خودمختار استیای جنوبی نایع گرجستان، کاباردن، بالکار، کاراچایف-چرکن، باکو، دوشنبه، مسکو و غیره ساکن هستند (بکویف، ۱۹۸۵: ۱۳۹). تنها تفاوتی که ایروانی‌های آسیای شمالی و جنوبی دارند در تلفظ انسدادی سایشی‌های پیش‌کامی ۳ و صفيری‌های پیش‌کامی ۴ و ۵ است. ایروانی‌های جمهوری استی به خود ۱۲٪ و به کشورشان iryston می‌گویند. برخلاف بسیاری از ایران‌شناسان بروفسور آبایف Her-eti را از ایرانی باستان-arya نمی‌گیرد و آن را مشتقی از اصطلاح خراف‌ایی گرجی آتا (ata) می‌داند (آبایف، ۱۹۸۵: ۵۴۵). نخستین فردی که از گویش ایروانی به تفصیل سخن رانده است، دانشمند روس آ.م. شیگرن (A. Shyogren) است که در کتاب خود تحت عنوان «دستورزبان آسی» به آن پرداخته است.

زبان آسی و دریی گویش ایروانی در سال ۱۷۹۸ برای نخستین بار نوشته شد. این خط را گای تاکاوف (تاكايشوبلی) (Takashvili) بر اساس خط اسلامی کلیسايی درست کرده بود. بعدها دانشمند روس آ.م. شیگرن خطی بر اساس خط سیریلیک درست کرد و در سال ۱۸۴۴ در کتاب خود تحت عنوان «دستورزبان آسی» به کار برد (کالویف، ۱۹۶۷: ۴). دانشمند دیگری که در پیشرفت زبان‌شناسی آسی به‌ویژه گویش ایروانی سهم به‌سزا بی‌داشته است، واسیلی میلر دانشمند روس بود که خطی بر اساس خط لاتین برای زبان آسی ابداع نمود که تا سال ۱۹۳۸ معمول بود. در این سال خط جدیدی بر اساس خط سیریلیک ایجاد شد که تاکون در این سرزمین رایج است. ناگفته نماند که بروفسور واسیلی آبایف (V. Abaev) نیز مقالات و کتب متعددی در زمینه زبان آسی و گویش ایروانی نوشته است.

آشنایی با دستورگویش ایرانی

حسین مصطفوی گرو*

مرتبی گروه آموزش زبان روسی دانشگاه فردوسی، مشهد

چکیده

بررسی دستور و واژگان زبان‌ها و گویش‌های بازمانده از زبان‌های ایرانی می‌تواند به شناخت بهتر زبان فارسی هم از نظر واژگان و هم از نظر دستور زبان کمک نماید.

در این مقاله ابتدا نظام آوازی گویش ایرانی و سپس اجزاء کلام (اسم، صفت، ضمیر، عدد، فعل، حروف، قید و ارادات) آن به اختصار مورد بررسی قرار گرفته است. در مقوله اسم، چگونگی جمع‌بستان اسامی با استفاده از پسوندهای مختلف و نیز صرف آنها در حالت‌های دستوری‌ای که بازمانده از ایرانی باستان است، نشان داده شده است. در مقوله صفت در جات مختلف آن، در مقوله ضمیر انواع ضمایر با صرف آنها در حالات دستوری و در مورد فعل صرف آن در زمان‌های حال، گذشته و آینده ذکر شده است.

کلیدواژه‌ها: گویش ایرانی، حالت‌های دستوری، پایانه‌های صرفی، ستاک.

* E-mail: mostafavigero@yahoo.com

Thumbs.db